

O TOLERANCIJI, ZNANOSTI I MODERNOME SVIJETU

Međunarodna Noel Baker – Pauling – Peccei konferencija

Tolerancija je temelj mira i ljudskih prava. Trenutnu međunarodnu političku situaciju obilježuje širenje i intenziviranje ratova, a jedini je svrsishodni odgovor na tu krizu – tolerancija. Ona je nužni uvjet za bolje razumijevanje među sukobljenim stranama i ukazuje na put rješavanja sukoba bez pozivanja na rat. U ratu nema pobjednika, u ratu su svi gubitnici. Tolerancija implicira poštovanje ljudi i njihovu slobodu. Tolerancija implicira poštovanje i prihvaćanje drugih kultura.

Opatijska deklaracija o toleranciji

Tolerancija je temelj mira i ljudskih prava. Trenutnu međunarodnu političku situaciju obilježuje širenje i intenziviranje ratova, a jedini je svrsishodni odgovor na tu krizu – tolerancija. Ona je nužni uvjet za bolje razumijevanje među sukobljenim stranama i ukazuje na put rješavanja sukoba bez pozivanja na rat. U ratu nema pobjednika, u ratu su svi gubitnici. Tolerancija implicira poštovanje ljudi i njihovu slobodu. Tolerancija implicira poštovanje i prihvaćanje drugih kultura.

U tom duhu sudionici konferencije slažu se i podržavaju

Opatijsku deklaraciju o toleranciji¹

Tolerancija je aktivno priznanje da je svatko od nas, kao pojedinac, kao član neke društvene skupine, kao dio kulture, različit od drugih. Ta je razlika vrijedna, ona je temeljna i treba je štiti. *Biti drukčiji a djelovati zajedno, to je za nas izazov. Tolerancija dopušta i omogućuje kreativnu suradnju različitih kultura, različitih društvenih skupina, različitih ljudi. Naš je identitet funkcija te interakcije.* Netolerancijom društvena skupina ugrožava vlastiti grupni identitet, ona gubi sam temelj vlastitog nacionalnog identiteta. Tolerancija je stoga nužni uvjet samoodređenja. Korištenje prava na samoodređenje naroda odražava pojam slobode. Mi nismo slobodni dok ne priznamo i ne poštujemo slobodu drugih.

1

O Opatijskoj deklaraciji 1995. raspravljalo se na završnoj sjednici. Oblikovao ju je Odbor za nacrt, a podržali su je svi sudionici, uz nekoliko nadopuna i poboljšanja. Završna verzija Deklaracije odaslana je svim sudionicima i članovima Međunarodnog organizacijskog odbora.

Agresija i narušavanje ljudskih prava ugrožavaju slobodu pojedinca i izraz su netolerancije. Zbog toga tolerancija ne isključuje opiranje nasilju prema životu, prema ljudskom dostojanstvu ili prema nekom drugom obliku potčinjavanja. Nasilje, vojno ili ne-vojno, prijeti uništenjem našega svijeta, a tolerancija nam daje priliku da ne koristimo nasilje i rat. Tolerancija traži odricanje od svih oblika nasilja.

Velik broj sukoba u ovo naše burno doba vodi se među skupinama koje *povezuje etnička, religiozna ili politička sličnost. Braneći prava skupina, moramo se prisjetiti da ljudska pravda i dostojanstvo započinje tvrdnjom da ljudska prava svake osobe ne ovise o njegovoj ili njezinoj pripadnosti nekoj skupini, već se temelje na suverenosti pojedinca njegovim rođenjem unutar ljudskoga roda.*

Nesposobnost da se postojećim mehanizmima okonča postojeća kriza, unutardržavni i međudržavni sukobi, nije isprika za daljnje postojanje netolerancije. Tolerancija implicira rješavanje tih sukoba mirnim putem. Tolerancija otvara putove kojima se nadilazi kriza i kojima se potiču mjere za stvaranje povjerenja. Tolerancija je nužni uvjet za zajedničko djelovanje u svrhovitom rješavanju problema i u stvaranju demokracije. Fokusiranje na uzajamnu toleranciju omogućuje politički i kulturni okvir za ekonomsku i socijalnu obnovu i razvoj.

Dobra i kompetentna vladavina iziskuje toleranciju, pravdu i pravnu državu. Praksa kojom se oblikuju etnički homogene države, etničko čišćenje, silovanja i genocid, primjeri su loše i gnusne vladavine.

Tolerancija i pravda su povezane. Stoga podržavamo Međunarodni sud pravde za bivšu Jugoslaviju i Ruandu. Mi pozivamo međunarodnu zajednicu da omogućí sva potrebna sredstva kojima će ti sudovi obnoviti povjerenje u pravdu i u pravnu državu u tim područjima. Mi tražimo uspostavu stalnog Međunarodnog suda pravde.

Sloboda medija i njihova samostalna kontrola neiskorjenivo je obilježje modernog svijeta. Vlade niti trebaju, niti mogu svrsishodno kontrolirati medije i širenje znanja. Dobra vladavina jamči slobodu.

Svijet gura u sukob tri obilježja i pogonske sile suvremenog svijeta: ljudska prava pojedinca, ljudska kulturna raznolikost i globalne mogućnosti za razvoj čovječanstva koje omogućuju znanost i tehnologija. Naša je zadaća da omogućimo njihovu međusobnu potporu.

Naša je dužnost da pronalazimo nedogmatsku spoznaju kako bismo pokazali vrijednost različitih uvjerenja, običaja i načina života. Samo pravilno shvaćanje potencijala znanosti i tehnologije u našem svijetu može nam pružiti razumijevanje sadašnje situacije i biti vodič ljudskome društvu u budućnosti.

Znanost, umjetnost i obrazovanje temelji su modernog društva, ali nijedna skupina, niti sama država, ne smiju ih monopolizirati. Naša je dužnost da osiguramo da obrazovanje dovede do tolerancije, intelektualne slobode i pošto-

vanja ljudskih prava. Kontrolirana znanost i obrazovanje nisu znanost i obrazovanje niti mogu služiti naciji i državi.

Krajnji cilj političkoga društva jest blagostanje i napredak svih njegovih članova. To se ne može postići bez pomoći znanosti i poštovanja temeljnih načela tolerancije.

Akademik Ivo Šlaus: Završni govor

Na konferenciji su bila 72 sudionika iz 15 zemalja: iz Albanije, Austrije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Francuske, Njemačke, Italije, Letonije, Nizozemske, Norveške, Južnoafričke Republike, Švicarske, Velike Britanije, Ukrajine i Sjedinjenih Američkih Država te članovi međunarodnih organizacija. Sudionici su podnijeli 18 referata na plenarnim sjednicama i 26 referata na paralelnim sjednicama. Uz to, bivši predsjednik ICSU, prof. M.G.K. Menon i generalni sekretar Rimskoga kluba, prof. B. Schneider, poslali su svoje poruke ovoj konferenciji, a znanstvenici iz Češke, Mađarske, Izraela, Slovačke i Slovenije poslali su svoje članke.

Premda je ovo prva u nizu Međunarodnih Noel Baker – Pauling – Peccei konferencija, ova je konferencija vezana za prošlogodišnju Međunarodnu konferenciju o MIRU, LJUDSKIM PRAVIMA I ODGOVORNOSTI INTELEKTUALACA, koja je održana u Opatiji, od 31. rujna do 1. listopada. Glavni zaključci te konferencije izraženi su u *Opatijskoj deklaraciji* iz 1994. Nju je podržalo 125 sudionika iz 22 zemlje (uz četiri glasa protiv), jednoglasno prihvatio Međunarodni Kongres P.E.N-a, vrlo povoljno su je primili sponzori, UNESCO, Međunarodna Helsinška federacija i IREX (koji će objaviti kratki izvještaj s konferencije), kao i mnogi znanstvenici, aktivisti s područja ljudskih prava, pravnici (ABA) i političari iz cijeloga svijeta. Ti zaključci su sljedeći:

- *osuda opasne prakse ustanovljavanja etnički čistih država;*
- *dužnost svjetske zajednice da poduzme sve mjere kako bi se spriječili svi postupci agresije i velika kršenja ljudskih prava;*
- *naglasak na stajalištu da je najbolji put opiranju i sprečavanju agresije i genocida afirmacija ljudskih prava, temeljna prepreka nastanku totalitarizma;*
- *poziv svim intelektualcima da ustanu protiv počinitelja nasilja, genocida i etničkoga čišćenja;*
- *i potpora ustanovljenju međunarodnoga suda za kažnjavanje osoba odgovornih za ozbiljna kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjenih na području bivše Jugoslavije.*

Opatijska konferencija iz 1995. ponovno je istaknula, elaborirala i proširila mnoge teme pokrenute na Opatijskoj konferenciji iz 1994. Kao ilustraciju spomenut ću sljedeće:

1) referati prezentirani na ovoj konferenciji ističu da je bit ljudskih prava sloboda; mi nismo slobodni ako ne priznamo i ne poštujemo slobodu drugih. Tolerancija je temelj za mir, ljudska prava, prosperitet i sreću. Tolerancija je temelj našeg identiteta. Agresija i kršenje ljudskih prava uništavaju slobodu. Tolerancija ne samo što ne isključuje već upravo zahtijeva opiranje nasilju i kršenju ljudskih prava. "Između 1900. i 1987. u bitkama je poginulo više od 40 milijuna ljudi, a još je 170 milijuna (a po nekim procjenama i do 360 milijuna) muškaraca, žena i djece bilo strijeljano, mučeno, spaljeno, izgladnjelo, bilo na prisilnome radu ili ubijeno na milijune drugih načina kojima su vlade počinjale ubojstva nad nenaoružanim, bespomoćnim građanima... Studije slučajeva pokazuju da niti etnička, rasna i religiozna raznolikost, niti ekonomski razvoj ne objašnjavaju razloge tih ubojstava. Postoje jasni dokazi za tvrdnju da što je manje ljudske slobode, to je više nasilja. Moć ubija, a apsolutna moć ubija apsolutno" (R. J. Rummel, cit. prema W. P. Nagan). Treba spomenuti, da je prije nekoliko dana (23. rujna 1995.), ruandska vlada kritizirala papu Ivana Pavla II koji je kritizirao prošlogodišnji pokolj 500.000 ljudi nastao zbog etničke mržnje. Ruandska je vlada međutim tvrdila da su "ubojstva bila kulminacija organizirane političke kampanje prethodne vlade". Predsjednik Etiopije je nedavno ustvrdio kako se masakri ne bi dogodili da su kriminalci koji su ih istraživali bili pravilno kažnjeni. Holokaust, genocid, etničko čišćenje i praksa stvaranja etnički čistih država zločini su, različiti zločini. Nositelji tih kriminalnih aktivnosti kriminalci su u liku političara. I to je već odavno poznato. Erazmo je napisao: "Temelj rata su ambicija, bijes i pljačkaška požuda... Ahilej i Julije Cezar bili su pljačkaši, tirani opijeni ambicijom... Većina ljudi prezire rat i pobožno moli za mir. A samo manjina želi rat." Slične misli izricali su John Colet, Raphael Hythloday, Thomas More, Juan Luis Vives i Guillaume Bude. Mnogo ranije John Gower, Chaucerov suvremenik, pisao je: "Motivi za rat su požuda i osobni probitak ratnih zapovjednika. Aleksandar Veliki i piratski vođa razlikuju se samo po stupnju njihova barbarstva i uništenja". Colet i Roger Bacon tvrdili su: "Rat se ne pobjeđuje ratom, nego mirom". Istina je, mi nismo osuđeni na nasilje i rat. "Biologija ne osuđuje ljudski rod na rat... Vrste koje su izmislile rat, sposobne su izmisliti i mir... Došlo je vrijeme da preoblikujemo našu kulturu iz rata u mir" (D. Adams). Ne smije se dopustiti da se bilo kojeg pojedinca nagrađuje zbog upotrebe sile. Treba u potpunosti eliminirati inicijativu za ratovanjem, jer neki pronalaze nagradu u korištenju nasilja. Rat mora biti gubitak za sve. Kao što nas je C.F. von Weizsaecker podsjetio u svojem nastupnom predavanju: "Imperativ je ukinuće same institucije rata!" Ako imamo na umu razmjerno uspješan razvoj mehanizama za rješavanje međudržavnih sukoba, prirodni korak sada treba biti uvođenje pravnih okvira za miroljubivo rješenje svih sadašnjih i budućih unutardržavnih sukoba. Pravo na samoodređenje naroda iziskuje funkcionalni okvir za provođenje duha tolerancije i slobode.

2) Tolerancija implicira pravdu i zakon. Opatijska deklaracija iz 1994. ističe zadovoljstvo zbog stvaranja Međunarodnoga suda za krivično gonjenje osoba odgovornih za ratne zločine, genocid i zločine protiv čovječanstva počinjene na području bivše Jugoslavije. Ova konferencija i Opatijska deklaracija iz 1995. idu i dalje: one traže od međunarodne zajednice osiguranje nužnih izvora kako bi se tome sudu omogućilo da uspostavi povjerenje u pravdu i potiče

ustanovljenje stalnog Međunarodnog suda pravde. Rezolucije 808 (od 23. veljače 1993.) i 827 (od 25. svibnja 1993.) Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda, zalaganje svih koji su pridonijeli ustanovljenju Suda, Bassiounijeve komisije, osobno zalaganje prof. M.C. Bassiounija i njegovih suradnika i, napokon, zalaganje Međunarodnoga suda i skupine sudaca pod vodstvom suca Richarda Goldstonea, ne predstavljaju samo utjehu žrtvama – da je pravda spora ali dostižna – već i kamen temeljac za razvoj novoga svijeta. Novi svijet može nastati samo ako on ne bude tek skup suverenih država, već pravo civilizirano društvo u kojem će se ljudska prava pojedinaca, odgovornosti, kulturni i nacionalni identiteti i različitosti te globalne mogućnosti za razvoj međusobno podupirati.

3) U svojoj poruci opatijskoj konferenciji 1995. B. Schneider je napisao: "Znamo više i na raspolaganju imamo više izvora negoli ikada prije u ljudskoj povijesti. Približavanjem globalnome društvu, imamo izvanredne mogućnosti da sakupimo intelektualne i ekonomske izvore kako bismo razriješili zajedničke probleme... ako sakupimo sve naše glave, imat ćemo bolje šanse za rješavanje problema koji nas sada muče. Da se to dogodi, ne treba nam samo znanje nego i mudrost". A M. G. K. Menon spominje Pasteurovo "nepobjedivo uvjerenje da će Znanost i Mir pobijediti Neznanje i Rat, da će se narodi ujediniti ne zbog uništavanja, već zbog izgradnje, i da će budućnost pripasti onima koji su učinili najviše za čovječanstvo koje pati." Bilo je posve primjereno posvetiti plenarne i paralelne sekcije toleranciji, obrazovanju i intelektualnoj slobodi, kao i to što su zaključci tih promišljanja bili isticanje činjenice da su znanost, umjetnost i obrazovanje temelji modernoga društva. U njima odjekuje poruka knjige *Power Shift*, Alvina Tofflera, u kojoj se pokazuje da se transfer moći ne odvija od jedne skupine prema drugoj, već da je temeljna promjena u mješavini triju izvora moći: sili, bogatstvu i znanju. Sada se sila pomiče prema znanju. A znanje uključuje znanost, umjetnost, tehnologiju i obrazovanje. Obrazovanje treba uključiti poštovanje i razumijevanje ljudskih prava i odgovornosti i ono mora voditi k toleranciji, ljudskim pravima i intelektualnoj slobodi. To su stupovi društva. I zbog toga je uništavanje mladeži pomoću lošeg obrazovanja u staroj Kini bilo jedno od tri najgnusnija grijeha. Zbog toga Krist, protjerivanjem iz hrama onih koji griješe protiv Svetoga Duha, reagira tako žestoko. Ako znanost, umjetnost i obrazovanje kontrolira vlada ili neka društvena grupa, ako oni izgube svoju slobodu, više nisu znanost, umjetnost i obrazovanje već njihov loš odraz, i ne mogu biti ni od kakve koristi niti društvenoj skupini, niti naciji ili državi; njihov loš karakter štoviše djeluje kao pogon za uništenje onih koji su stvorili to čudovište.

Zaključujući ovu konferenciju, želim izraziti duboku zahvalnost svim sudionicima za njihov dolazak u Opatiju, svoju zahvalnost svim govornicima na njihovim referatima, zahvalnost UNESCO-u za sponzoriranje ove konferencije, kao i Stiftverband fuer Deutsche Wissenschaft, Joyce Mertz-Gilmore Foundation, Max Planck Society for the Advancement of Science i World Academy of Art and Science za njihovu novčanu potporu.

TOLERANCE, SCIENCE AND THE MODERN WORLD

International Noel Baker - Pauling - Peccei Conference

Tolerance is the root of peace and human rights. Since the current international political situation is characterized by the expansion and intensification of wars, the only effective response to this crisis is tolerance. It is a necessary condition for advancing understanding among conflicting parties and points a way toward conflict resolution without recourse to war. War will not provide winners, all will be losers. Tolerance implies respect for human beings and their freedom. Tolerance implies respect and acceptance of other cultures.

ÜBER TOLERANZ, WISSENSCHAFT UND MODERNE WELT

Internationale Noel Baker - Pauling - - Peccei Konferenz

Toleranz ist der Grundstein für Frieden und Menschenrechte. Die gegenwärtige internationale politische Lage ist geprägt von der Ausweitung und Intensivierung von Kriegen, und die einzig zweckmäßige Antwort auf diese Krise ist – Toleranz. Toleranz ist die notwendige Voraussetzung für ein besseres Verständnis zwischen den Konfliktparteien und verweist auf die Möglichkeit, Konflikte ohne Aufruf zum Krieg beizulegen. Im Krieg gibt es keine Sieger, im Krieg sind alle Verlierer. Toleranz impliziert Respektierung der Mitmenschen und ihrer Freiheit. Toleranz impliziert Respektierung und Akzeptierung anderer Kulturen.